



**MINISTERSTWO ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**

*Podsekretarz Stanu
Rafał Romanowski*

Znak sprawy:F.we.071.170.2019

Warszawa, dnia 2019.08. 13



Izba Rolnicza
w Opolu

2019 -08- 19

BIR/2019...../2019

**Pan
Herbert Czaja
Prezes
Opolskiej Izby Rolniczej**

W związku z pismem znak BIR/2773/2019 z dnia 10 lipca 2019 r. dotyczącym m.in. szacowania szkód powstałych w wyniku tegorocznej suszy i Klimatycznego Bilansu Wodnego – uprzejmie Pana Prezesa informuję, że zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2019 r., poz. 477 z późn.zm.) susza rolnicza występuje, gdy obliczone wartości Klimatycznego Bilansu Wodnego (KBW) dla gminy są niższe od wartości krytycznych KBW określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wartości klimatycznego bilansu wodnego dla poszczególnych grup i gatunków roślin uprawnych i gleb. Dla wszystkich monitorowanych 14 grup i gatunków roślin opracowywane są co dekadę mapy i tabele, przedstawiające zasięg suszy rolniczej.

A zatem Wytyczne dla Komisji powołanych przez Wojewodę dotyczące ogólnych zasad szacowania szkód w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej, w których wystąpiły szkody spowodowane przez suszę, grad, deszcz nawalny, ujemne skutki przezimowania, przymrozki wiosenne, powódź, huragan, piorun, obsunięcie się ziemi lub lawinę nie wprowadzają nowych rozwiązań w zakresie odniesienia kwestii wystąpienia suszy do określonej kategorii glebowej, a jedynie zawierają doprecyzowanie m.in. sposobu kwalifikowania użytków rolnych do poszczególnych kategorii glebowej. Jednocześnie należy podkreślić, że ww. informacje zostały wprowadzone do ww. Wytycznych na wniosek wojewodów.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U z 2015 r. poz. 187 z późn.zm.) od 2017 r. protokół oszacowania szkód sporządza się na formularzu udostępnionym na stronie internetowej urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. Zgodnie z powyższym protokołem w przypadku wystąpienia szkód w uprawach paszowych, szkody te uwzględniane są przy obliczaniu dochodów z produkcji roślinnej i drugi raz przy obliczaniu dochodu z produkcji zwierzęcej.

Niezależnie od powyższego w kosztach poniesionych z tytułu niezebrania plonów w wyniku wystąpienia szkód mogą być uwzględniane koszty związane z zakupem pasz, o ile ten zakup wynika z ujemnego bilansu paszowego w gospodarstwie rolnym spowodowanego szkodami powstałymi w wyniku niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, przy czym ilość nabytych pasz nie może przekroczyć ilości pasz niewyprodukowanych w gospodarstwie.

Przedstawiając powyższe uprzejmie informuję, że komisje szacujące szkody powstałe w wyniku niekorzystnych zjawisk atmosferycznych w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej są powoływane i działają na podstawie ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. z 2017 r. poz. 2137 z późn. zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Natomiast zgodnie z § 5 ust. 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa komisja jest zobowiązana do oszacowania szkód, w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej, w których wystąpiły szkody spowodowane przez suszę, grad, deszcz nawalny, ujemne skutki przezimowania, przymrozki wiosenne, powódź, huragan, piorun, obsunięcie ziemi lub lawinę, w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich.

Na mocy przepisów ww. ustawy o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich minister właściwy do spraw rolnictwa został zobowiązany do ogłaszania w drodze obwieszczenia w okresie od dnia 21 maja do dnia 20 października, w terminie do 10 dni po zakończeniu sześciodekadowego okresu, wskaźników klimatycznego bilansu wodnego dla poszczególnych gatunków roślin uprawnych i gleb, z podziałem na województwa, na podstawie danych przekazanych przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy.

Uwzględniając powyższe komisje powołane przez wojewodów na podstawie ww. przepisów o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa mogą szacować straty

spowodowane przez suszę wyłącznie wówczas, gdy na danym terenie, w danej uprawie zgodnie z Klimatycznym Bilansem Wodnym wystąpiła susza. Jednak w przypadku gdy dla danej rośliny np. łąk i pastwisk nie jest prowadzony monitoring suszy, szkody można szacować, jeżeli ten monitoring potwierdza wystąpienie suszy w uprawach o analogicznych wymaganiach wodnych.

Monitoring Suszy Rolniczej w Polsce prowadzony jest dla następujących grup i gatunków roślin: zbóż ozimych i jarych, kukurydzy na ziarno i na kiszonkę, rzepaku i rzepiku, ziemniaka, buraka cukrowego, chmielu, tytoniu, warzyw gruntowych, drzew i krzewów owocowych, truskawek, roślin strączkowych. Wystąpienie wartości krytycznej oznacza obniżenie plonów o 20% z powodu deficytu wody. To obniżenie plonów wyznaczone jest dla gminy dla danego roku w stosunku do plonów uzyskanych przy średnich wieloletnich warunkach pogodowych. System Monitoringu Suszy Rolniczej przedstawia zagrożenie wynikające tylko i wyłącznie ze strat w plonach wynikających z niedoboru wody dla roślin. Ze zrozumiałych względów System nie uwzględnia wpływu innych warunków atmosferycznych decydujących o plonie.

O wystąpieniu suszy decyduje cały kompleks warunków meteorologicznych i glebowych. Warunki meteorologiczne powodujące suszę są określane za pomocą Klimatycznego Bilansu Wodnego, który określa się jako różnicę pomiędzy opadem atmosferycznym a ewapotranspiracją potencjalną. Opad atmosferyczny jest podstawowym elementem mierzonym na stacjach meteorologicznych, mapa opadu wykonywana jest na podstawie danych z 695 stacji i posterunków meteorologicznych. Wartość ewapotranspiracji potencjalnej obliczana jest wg. wzoru Penmana. Wartość tę można również wyznaczyć, korzystając ze wzorów uproszczonych, które uwzględniają podstawowe elementy meteorologiczne (temperatura powietrza, usłonecznienie, wilgotność powietrza, prędkość wiatru) oraz brana jest pod uwagę długość dnia. Każdorazowo przed ogłoszeniem kolejnego komunikatu dotyczącego aktualnego stanu zagrożenia suszą na terenie kraju, dokonywana jest weryfikacja danych meteorologicznych.

Przestrzenne zróżnicowanie zdolności retencyjnych gleb jest, obok KBW czynnikiem decydującym o spełnieniu kryterium suszy na danym obszarze. W ten sposób uwzględnia się fakt silnego zróżnicowania podatności pokrywy glebowej Polski na skutki niedoboru wody, mierzonego wartościami KBW - gleby lekkie są zdecydowanie mniej odporne na stres wodny od gleb średnich i ciężkich, co znajduje odzwierciedlenie w zróżnicowaniu kryteriów suszy i progów KBW dla poszczególnych kategorii agronomicznych gleb.

Podstawą opracowania mapy kategorii podatności gleb na suszę rolniczą jest uziarnienie profilu glebowego (skład granulometryczny), które decyduje o możliwości gromadzenia (retencji) wody w glebie i jej dostępności dla roślin. Dla potrzeb SMSR opracowano mapę kategorii podatności gleb na suszę, która odzwierciedla potencjalną retencję i ilość wody

ogólnie dostępnej dla roślin (WOD) w profilu glebowym. Kategorie podatności gleb na suszę wydzielono na podstawie informacji o uziarnieniu zawartej na mapie glebowo-rolniczej w skali 1:25 000. Rodzaj uziarnienia (gatunek gleby), miąższość i głębokość zalegania poszczególnych warstw w profilu glebowym są podstawą obliczenia wody ogólnie dostępnej (WOD). Uwzględniając zróżnicowanie właściwości retencyjnych, wprowadzono dla potrzeb monitoringu suszy cztery kategorie podatności gleb na suszę. Gleba bardzo lekka jest bardzo podatna na suszę, mniej podatna na suszę jest gleba lekka, jeszcze mniej gleba średnia, a najmniej podatna na suszę jest gleba ciężka.

Mapa kategorii podatności gleb na suszę rolniczą z rozdzielczością w skali 1:25000 wraz z zaznaczeniem numerów działek jest dostępna na stronie internetowej prowadzonego Systemu.

Opracowany System na podstawie modeli prognostycznych strat plonów w wyniku suszy nie pracuje w oparciu o dane z pomiarów punktowych, ale wykorzystuje nowoczesne komputerowe aplikacje GIS (Geographic Information System) do przetwarzania i interpolacji danych przestrzennych. Na każdą wyinterpolowaną daną - program komputerowy ArcGIS wykorzystuje informacje z 12 najbliższych stacji meteorologicznych. Program ten uwzględnia też odległość od stacji, im stacja położona jest bliżej wyinterpolowanej danej, tym większy jest jej wpływ na interpolowaną wartość.

Działania IUNG-PIB ukierunkowane są na systematyczne wykorzystanie nowych technologii, które służą zwiększaniu oraz dokładniejszemu wyznaczeniu obszarów dotkniętych suszą rolniczą. Ponadto działania IUNG-PIB od początku stworzenia Systemu są ukierunkowane na systematyczne zwiększanie liczby stacji meteorologicznych. Dane pomiarowe są podstawą do określenia zasięgu suszy i starania Instytutu prowadzone są w tym kierunku od wielu lat. Sieć stacji, z których dane meteorologiczne wykorzystywane są do wyznaczania suszy rolniczej stale się zwiększa. Zwiększenie gęstości stacji meteorologicznej sprawia, że wzrasta dokładność oraz jakość prezentowanych wyników. Gęstsza sieć powoduje zmniejszenie błędów powstałych w wyniku interpolacji KBW. W 2007 roku tj. w pierwszym roku prowadzenia SMSR dysponowano danymi meteorologicznymi pochodzącymi z 227 stacji jak już wspomniano obecnie jest ich 695.

W wyniku przeprowadzonych szczegółowych analiz oraz w oparciu o nowe dostępne dane o plonach, w bieżącym roku w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wartości klimatycznego bilansu wodnego dla poszczególnych grup i gatunków roślin uprawnych i gleb wprowadzono nowe wartości KBW, umożliwiające uzyskanie większej dokładności szacowania zagrożenia suszą. Ponadto uwzględniono progowe wartości klimatycznego bilansu wodnego dla kukurydzy uprawianej na ziarno i kiszonkę oraz rzepaku i rzepiku na pierwszej kategorii gleb. Jednocześnie wprowadzono progowe wartości klimatycznego bilansu wodnego dla kukurydzy uprawianej na ziarno i kiszonkę dla dwóch

późniejszych okresów sześciodekadowych, tj. dla okresu od 21 lipca do 20 września oraz w okresie od 1 sierpnia do 30 września. Równocześnie wprowadzono progowe wartości klimatycznego bilansu wodnego dla roślin strączkowych dla trzech późniejszych okresów sześciodekadowych, tj. dla okresu od 11 lipca do 10 września, od 21 lipca do 20 września oraz w okresie od 1 sierpnia do 30 września.

Niezależnie od powyższego uprzejmie informuję, że do Komisarza ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Phila Hogana, został skierowany wniosek o zwiększenie dopuszczalnego poziomu zaliczek na poczet płatności, które mają zostać wypłacone rolnikom za 2019 r. Minister zabiega o zwiększenie dopuszczalnego poziomu zaliczek z 50% do 70% w przypadku płatności bezpośrednich oraz z 75% do 85% w przypadku płatności obszarowych i płatności związanych z produkcją zwierzęcą w ramach PROW.

Ponadto ze względu na fakt, że występujące, niekorzystne zjawiska atmosferyczne mogą utrudniać wykonanie przez rolników obowiązków wynikających z zazielenienia tj. *praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska* do Komisarza ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich złożony został wniosek, o przygotowanie przez Komisję Europejską decyzji umożliwiającej skorzystanie w 2019 r. z odstępstw od niektórych obowiązków w zakresie zazielenienia.

Przedstawiając powyższe należy zauważyć, że w przypadku gdy ze względu na warunki agrometeorologiczne, beneficjent nie jest w stanie spełnić kryteriów kwalifikowalności lub innych obowiązków wynikających z zazielenienia, w wyniku działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności zachowuje on prawo do wsparcia w odniesieniu do obszaru, który był kwalifikowalny w chwili wystąpienia siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności.

W takiej sytuacji, w myśl przepisów UE, rolnik powinien powiadomić kierownika biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o zaistnieniu takich okoliczności i złożyć dowody potwierdzające ich wystąpienie. Oświadczenie o zaistnieniu siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności wraz z dowodami potwierdzającymi ich wystąpienie, należy złożyć w terminie 15 dni od dnia, w którym rolnik lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać tej czynności.

W przypadku potwierdzenia, przez kierownika biura powiatowego, wystąpienia siły wyższej (każdy przypadek jest rozpatrywany indywidualnie), nie stosuje się kar administracyjnych. Co do zasady ustalenie, czy dana sytuacja jest siłą wyższą czy nie, zależy od tego w jakich konkretnych okolicznościach doszło do danego zdarzenia, a więc czy w tych okolicznościach to zdarzenie było nadzwyczajne i nieprzewidywalne, i których następstw nie można było uniknąć mimo zachowania należytej staranności.

PODSEKRETARZ STANU

Rafał Romanowski